

Grŵp Rhywogaethau Estron Goresgynol Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru

Swyddfeydd Llywodraeth Cymru, Aberystwyth

22 Tachwedd 2017

Cofnodion y cyfarfod – drafft

Yn bresennol: Leasa Fielding (Llywodraeth Cymru), Holly York (Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru), Nigel Ajax-Lewis (Ymddiriedolaethau Natur, Cyswllt Amgylchedd Cymru), Richard Poole (Dŵr Cymru), Kathleen Carroll (Llywodraeth Cymru), Theresa Kudelska (Cyfoeth Naturiol Cymru), Jennie Jones (Cyfoeth Naturiol Cymru), Dusi Thomas (Dŵr Cymru), Lyn Byrne (Prosiect Rhywogaethau Estron Goresgynol Afon Dyfrdwy) **Ar y ffôn:** Sean Hathaway (Dinas a Sir Abertawe), Judith Oakley (Dinas a Sir Abertawe), Anthony Hicks (Llywodraeth Cymru), Robert Smith (Iechyd Cyhoeddus Cymru), Lucy Cornwell (Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr), Sharon Davies (Llywodraeth Cymru)

Ymddiheuriadau: Bradley Welch (Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog), David Hall (Awdurdod Harbwr Caerdydd), David Thorpe (Cyfoeth Naturiol Cymru), Chris Tucker (Cyfoeth Naturiol Cymru), Tracey King (Cymdeithas y Fasnach Ddyfrol Addurniadol), Becky Phillips (Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur), Dan Jones (Prifysgol Abertawe), Neville Rookes (Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru), Jo Mullet (Knotweed Control), Emma Barton (y Gymdeithas Hwyllo Frenhinol), Olaf Booy (Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr), Niall Moore (Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr)

1. Croeso, cyflwyniadau ac ymddiheuriadau

Croesawodd LF (Cadeirydd) y mynychwyr.

2. Materion sy'n codi a chamau gweithredu o'r cyfarfod blaenorol

Cymeradwywyd cofnodion y cyfarfod blaenorol a byddant yn cael eu cyhoeddi ar wefan Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru.

CAM GWEITHREDU 1: Bydd HY yn lanlwytho cofnodion y cyfarfod blaenorol ar wefan Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru

Mae'r rhan fwyaf o'r camau gweithredu wedi'u cwblhau (1, 2, 3, 5, 7–11) neu maent yn eitemau ar yr agenda (4, 6). Roedd y diweddariadau yn cynnwys:

Cam Gweithredu 2: Archwilio data ar rywogaethau estron goresgynol a pholisïau bioddiogelwch er mwyn cael arfer gorau Sefydliad Siartredig Ecoleg a Rheolaeth Amgylcheddol (CIEEM) – a'u cynnwys yn y cynllun cyfathrebu.

Cam Gweithredu 3: Mae'r cylch gorchwyl wedi'i ddiweddarau a'i ledaenu. Cam Gweithredu 5: Mae'r cynllun gwaith wedi'i ddiweddarau a'i ledaenu.

Cam Gweithredu 6: Dogfen sydd ar gael i'r cyhoedd ar Rywogaethau Blaenoriaeth ar gyfer Camau Gweithredu yng Nghymru – mae'r ddogfen yn cael ei dal yn ôl hyd nes bydd yr adolygiad chwe misol yn cael ei gwblhau.

Cam Gweithredu 7: Mae'r ymgynghoriad ar y strategaeth ar gyfer rheoli ceirw gwyllt yng Nghymru ar gau nawr. Mae Cynllun Gweithredu ar gyfer Rheoli Ceirw Gwyllt yng Nghymru

2017 – 2022 wedi'i gynhyrchu –

<https://gov.wales/docs/drah/publications/170803wilddeeractionplancy.PDF>

Cam Gweithredu 8: Gwnaeth OB ledaenu gwybodaeth bellach am blanhigyn y piserlys (*Sarracenia purpurea*) – mae asesiad risg ar gael [yma](#). Nid oes unrhyw boblogaethau hysbys ar gael yng Nghymru. Mae planhigyn y piserlys yn bresennol yn Ardal Cadwraeth Arbennig Fenns a Whixhall (sydd wedi'i lleoli ar y ffin rhwng Cymru a Lloegr) a chredir bod y planhigyn ar ochr Lloegr y ffin yn unig. Bydd yn cael ei fapio a'i ddileu fel rhan o brosiect cors LIFE wedi'i ariannu gan yr Undeb Ewropeaidd sy'n cael ei gynnal ar y safle.

Cam Gweithredu 10: Gwnaeth LF gysylltu â Grŵp Cynghori a Gweithredu Cymru ar Faterion Morol i drafod negeseuon bioddiogelwch yn nigwyddiad Ras Cefnfor Volvo – bydd hon yn eitem ar yr agenda yng nghyfarfod nesaf Grŵp Cynghori a Gweithredu Cymru ar Faterion Morol.

3. Cynllun cyfathrebu

Gwnaeth LF ddrafftio cynllun cyfathrebu grŵp ar rywogaethau estron goresgynnol (Papur 3). Mae'r cynllun yn cynnwys gwybodaeth allweddol o gynllun cyfathrebu Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr, gwybodaeth sy'n benodol i Gymru a negeseuon allweddol. Diben y cynllun yw darparu negeseuon cyson a syml er mwyn eu cyfleu i gynulleidfa eang. Gwnaeth aelodau groesawu'r cynllun cyfathrebu. Pwyntiau trafod allweddol:

- Cynulleidfa – ystyried cynnwys cynulleidfa oedd ychwanegol megis addysg (lefel ysgol), coedwigaeth sydd o dan sefydliadau tirfeddianwyr, chwaraeon/hamdden awyr agored (gan gynnwys cerddwyr), pysgodfeydd, iechyd coed a phlanhigion, defnyddwyr dŵr (dŵr croyw a morol)
- PAWB i rannu enghreifftiau o arfer gorau/dolenni gydag LF, e.e. mae gan Brosiect Rhywogaethau Estron Goresgynnol Afon Dyfrdwy ddogfen ganllaw ynglŷn â cherdded cŵn
- Negeseuon i gynnwys enghreifftiau ychwanegol, e.e. casglu defnydd gwastraff yn gyfrifol wrth lanhau cychod
- Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi datblygu cyfres o negeseuon allweddol ar gyfer yr holl randdeiliaid ac mae'r rhai perthnasol wedi'u rhestru yn y ddogfen. Diwygio'r neges am gost – mae economi'r DU yn £1.8 biliwn ac mae economi Prydain Fawr yn £1.7 biliwn
- Mae'r cynllun yn tynnu sylw at y deunyddiau Edrych, Golchi, Sychu sydd ar gael – mae angen tynnu sylw at y rheini sydd ar gael yn y Gymraeg.

CAM GWEITHREDU 2: PAWB i ddarparu sylwadau pellach am y cynllun cyfathrebu i **LF**

4. Wythnos Rhywogaethau Goresgynnol

Bydd Wythnos Rhywogaethau Goresgynnol yn cael ei chynnal rhwng **23 a 29 Mawrth**. Mae hi bellach yn amser cyfleus i ddechrau cynllunio digwyddiadau posibl. Roedd 340 o sefydliadau yn rhan o'r wythnos y llynedd. Cysylltwch â Lucy Cornwell os ydych yn bwriadu cynnal digwyddiad. Trafododd yr aelodau'r posibiliad o gynnal digwyddiad gyda Gweinidog yr Amgylchedd newydd, Hannah Blythyn AC.

Bydd thema ar gyfer pob diwrnod. **DIWEDDARIAD:** dyma'r themâu – dydd Gwener 23 Mawrth: Lansio Wythnos Rhywogaethau Goresgynnol; dydd Llun 26 Mawrth: Planhigion addurniadol; dydd Mawrth 27 Mawrth: Bodwyr; dydd Mercher 28 Mawrth: Anifeiliaid anwes egsoftig; dydd Iau 29 Mawrth: Cymryd rhan / Grwpiau Gweithredu Lleol.

Mae'r llyfryn bach ar rywogaethau estron goresgynnol sy'n plygu yn ddefnyddiol iawn – roedd aelodau yn croesawu mwy o stoc.

CAM GWEITHREDU 3: Bydd **LF a KC** yn ystyried argraffiad o'r llyfryn bach ar rywogaethau estron goresgynnol sy'n plygu

5. Tudalen grŵp ar wefan Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr

Mae gwefan Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr yn cynnwys tudalen ar y grŵp rhywogaethau estron goresgynnol yng Nghymru, yn ogystal â grwpiau'r Alban a Lloegr. Mae tudalen Cymru wedi dyddio erbyn hyn, ac mae HY wedi drafftio diweddariad (Papur 5). Mae'r fformat a'r cynnwys yn cydweddu â thudalennau'r Alban a Lloegr. Pwyntiau trafod allweddol:

- Byddai cysylltiadau gwe penodol i Gymru yn ddefnyddiol, yn enwedig rhai sy'n cwmparu pynciau morol – roedd yr argymhellion yn cynnwys lechyd Cyhoeddus Cymru, y Gymdeithas Fiolegol Forol, y Gymdeithas Cadwraeth Forol, Marlin a Llwybrau Morol
- Trafodwyd a chytunwyd ar ddiffiniad o rywogaethau estron goresgynnol
- Tynnu sylw at aelodaeth y grŵp – cynhyrchu dogfen sy'n rhestru'r holl sefydliadau sy'n aelodau a'i gosod ar wefan Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru a gosod dolenni iddi ar dudalen we Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr

Mae tudalen y grŵp ar wefan Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru, sy'n cynnwys gwybodaeth fanwl a dogfennau grŵp, yn parhau, ond bydd yn cael diweddariad hefyd mewn ymgynghoriad â'r grŵp.

CAM GWEITHREDU 4: Bydd **HY** yn ymgorffori sylwadau a'u hanfon ymlaen i Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr er mwyn diweddarau'r dudalen ar y wefan. Cynhyrchu dogfen sy'n rhestru'r holl aelodau a'i gosod ar wefan Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru

6. Cylchlythyr

Yn dilyn y trafodaethau yn y cyfarfod diwethaf, mae'r grŵp yn ystyried cynhyrchu cylchlythyr ar gyfer y grŵp rhywogaethau estron goresgynnol. Bydd y cylchlythyr, PDF dwy dudalen, yn cael ei dreialu ar sail tair gwaith y flwyddyn. Bydd y cylchlythyr yn cynnwys newyddion, diweddariadau deddfwriaethol a pholisi, digwyddiadau (gan gynnwys cyrsiau hyfforddiant), gwybodaeth ar fiodiogelwch, prosiectau partneriaid, diweddariadau am gyllid, rhybuddion ar rywogaethau, canlyniadau ymchwil a mwy. Bydd galwad am erthyglau gan aelodau'r grŵp yn cael ei gwneud.

CAM GWEITHREDU 5: Bydd **HY** yn gofyn am erthyglau ac yn cynhyrchu cylchlythyr cyntaf y grŵp rhywogaethau estron goresgynnol

7. Cyflwyniad Dŵr Cymru, wedi'i ddilyn gan sesiwn holi ac ateb a thrafodaeth

Gwnaeth Dusi Thomas o Ddŵr Cymru ddarparu cyflwyniad ar weithrediadau Dŵr Cymru ynglŷn â rhywogaethau estron goresgynnol hyd yn hyn, a chafodd hwn ei ddilyn gan drafodaeth (mae'r cyflwyniad wedi'i ledaenu gyda'r papurau). Pwyntiau allweddol:

- Mae Dŵr Cymru, fel pob cwmni dŵr arall, yn gweithio i gylchdro pum mlynedd. Ar hyn o bryd, mae Dŵr Cymru o fewn Cynllun Rheoli Asedau 6 2015–2020. Mae Dŵr Cymru yn anelu tuag at Gynllun Rheoli Asedau 7 2020–2025. Mae Cynllun Rheoli Asedau 7 yn darparu cyfle i ymgorffori camau gweithredu ar rywogaethau estron

goresgynol o fewn cynllunio busnes. Mae ysgogwyr eraill yn cynnwys newidiadau deddfwriaethol, e.e. Deddf Seilwaith 2015, Rheoliadau Rhywogaethau Estron Goresgynol yr Undeb Ewropeaidd a Deddf yr Amgylchedd (Cymru).

- Mae Dŵr Cymru wedi cynhyrchu [cynllun dyletswydd bioamrywiaeth](#), sy'n amlinellu sut y mae'n cynnig cydymffurfio â dyletswydd Adran 6 Deddf yr Amgylchedd (Cymru).
- Mae camau a chanlyniadau allweddol yn ystod Cynllun Rheoli Asedau 6 wedi cynnwys:
 - [Ymchwil Diwydiant Dŵr y DU ar Rywogaethau Estron Goresgynol](#)
 - Addysg a chodi ymwybyddiaeth – cynllun cyfathrebu, cynhyrchu gwybodaeth ar gyfer y staff, e.e. taflen wybodaeth ar rywogaethau estron goresgynol, canllaw adnabod, rhywogaeth estron oresgynol y mis, ffurflenni adrodd
 - Camau gweithredu sy'n benodol i leoliadau yn seiliedig ar risgiau, yr ymgyrch Edrych, Golchi, Sychu, a chyfleusterau golchi
 - Cynllun ariannu rhywogaethau estron goresgynol ar gyfer y trydydd sector – yn cefnogi'r gwaith cyflawni ar lawr gwlad sy'n berthnasol i Ddŵr Cymru. Darparodd Dŵr Cymru gyllid i brosiect Rhywogaethau Estron Goresgynol Afon Dyfrdwy a arweiniwyd gan Ymddiriedolaeth Natur Gogledd Cymru, a chynllun dileu chwyn a arweiniwyd gan Sefydliad Gwy ac Wysg
 - Gweithio gyda chwmnïau dŵr eraill – Fforwm Diwydiant Dŵr y DU. Mae South West Water wedi penodi'r swyddog rhywogaethau estron goresgynol penodol cyntaf.
- Camau nesaf Dŵr Cymru – mae'r gwaith cynllunio ar gyfer Cynllun Rheoli Asedau 7 yn darparu cyfleoedd, asesiad risg / dadansoddi llwybrau ar gyfer asedau, treial rheoli biolegol, prosiectau partneriaeth, cronfa Rhywogaethau Estron Goresgynol.

Trafodaeth grŵp gyffredinol, yn arbennig ynghylch cydlynu camau gweithredu, tystiolaeth, blaenoriaethu ymdrechion ac adnoddau. Roedd hyn yn cynnwys:

- Mae cynllun ariannu Rhywogaethau Estron Goresgynol Dŵr Cymru – mae croeso i unrhyw un sydd â phrosiectau rhywogaethau estron goresgynol gynnal trafodaethau nawr.
- Ydych chi'n cydlynu a rhoi adnoddau tuag at weithrediadau rhywogaethau estron goresgynol yng Nghymru? Mae prosiect RAPID LIFE pwrpasol ar rywogaethau estron goresgynol yn cael ei gynnal yn Lloegr. Mae nifer o brosiectau LIFE posibl yng Nghymru, sy'n cynnwys rhai gweithrediadau mewn perthynas â rhywogaethau estron goresgynol. Gallai'r grŵp annog mwy o brosiectau partneriaeth a rhannu cyfleoedd ar gyfer cyllid. Gall cyfleoedd ariannu gael eu cynnwys yn y cylchlythyr ar rywogaethau estron goresgynol. Gellir defnyddio'r rhestr Rhywogaethau Blaenoriaeth ar gyfer Camau Gweithredu yng Nghymru i annog camau ynghylch rhywogaethau estron goresgynol sy'n flaenoriaeth.
- Adrodd am rywogaethau estron goresgynol a chamau gweithredu:
 - Mae'n ddefnyddiol dadansoddi dosbarthiad rhywogaethau estron goresgynol er mwyn nodi manau lle ceir nifer fawr a bylchau i'w targedu / i annog cofnodi ac i helpu i gyfarwyddo camau gweithredu uniongyrchol
 - Mapiau dosbarthiad cofnodion rhywogaethau estron goresgynol:
 - Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn cynhyrchu haen rhywogaethau estron goresgynol ar eu System Gwybodaeth Ddaearyddol fewnol
 - Mae [NBN Atlas Cymru](#) wedi'i lansio – gall defnyddwyr edrych ar gofnodion o rywogaethau estron goresgynol a mapiau dosbarthiad a gwneud rhywfaint o waith ddadansoddi yn ei borth gofodol. Mae

rhywogaethau blaenoriaeth ar gyfer camau gweithredu yng Nghymru a rhywogaethau estron goresgynnol dynodedig eraill yn cael eu rhestru yn yr atlas.

- Mae [Aderyn](#) yn darparu mynediad at gofnodion bywyd gwyllt a welwyd yng Nghymru sy'n cael eu cadw gan Ganolfannau Cofnodion Amgylcheddol Lleol.
- Mae prosiect Rhywogaethau Estron Goresgynnol Afon Dyfrdwy yn defnyddio [mapiwr](#) sydd wedi'i greu gan Cofnod i ddangos presenoldeb rhywogaethau ac i gofnodi pa un a yw rhywogaethau yn cael eu rheoli, heb eu rheoli neu wedi'u dileu. Mae potensial i ehangu hwn ymhellach
- Byddai dogfen llwybr llif data clir yn ddefnyddiol
- o Adrodd ynghylch gweithrediadau rhywogaethau estron goresgynnol, e.e. rheoli:
 - Yn flaenorol, roedd y grŵp yn defnyddio'r System Adrodd am Weithrediadau Bioamrywiaeth i gofnodi ac adrodd am weithrediadau rhywogaethau estron goresgynnol ar lawr gwlad. Yn anffodus, cafodd y system ei chau yn ddiweddar. Mae gwaith wedi'i ddechrau i sefydlu mecanweithiau amgen, trwy ddatblygu teclyn ar yr NBN Atlas yn fwyaf tebygol. Mae Llywodraeth Cymru yn anfon cais yn flynyddol ar hyn o bryd am wybodaeth ynghylch camau gweithredu ar rywogaethau estron goresgynnol.
 - Mae gan y mapiwr a ddefnyddir gan brosiect Rhywogaethau Estron Goresgynnol Afon Dyfrdwy'r gallu i nodi gwaith rheoli rhywogaethau.

Gwnaeth aelodau nodi y byddai'n ddefnyddiol trafod adrodd am weld rhywogaethau estron goresgynnol a chmau gweithredu mewn perthynas â rhywogaethau estron goresgynnol, a'r mecanweithiau i wneud hyn gyda mwy o fanylder. O'r herwydd, bydd y cyfarfod nesaf yn canolbwyntio ar dystiolaeth.

8. Cyfleoedd ar gyfer mapio dosbarthiad rhywogaethau estron goresgynnol yng Nghymru

Trafodwyd yr eitem hon yn y trafodaethau am Eitem 7.

9. Rhywogaethau Blaenoriaeth ar gyfer Camau Gweithredu yng Nghymru – adolygiad chwe misol

Adolygwyd rhestr y Rhywogaethau Blaenoriaeth ar gyfer Camau Gweithredu yng Nghymru ym mis Mawrth 2017, ac, o'r herwydd, mae'n amser i gynnal ei adolygiad chwe misol. Mae'r rhestr wedi'i hadolygu gan Cyfoeth Naturiol Cymru, Llywodraeth Cymru a Phartneriaeth Bioamrywiaeth Cymru ac mae'n cynnwys sylwadau blaenorol gan aelodau'r grŵp (gweler Papur 8). Mae'r adolygiad wedi cynnwys:

- Mewnysod hyperddolenni at wybodaeth bellach, e.e. ysgogwyr deddfwriaethol
- Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi awgrymu cynnwys nifer o rywogaethau ychwanegol – mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi bod yn casglu a dehongli gwybodaeth am ddosbarthiad rhywogaethau estron goresgynnol yng Nghymru, ac wedi bod yn cynnal gweithdai mewnol gyda mannau gwaith amrywiol ar draws Cyfoeth Naturiol Cymru, yn benodol mewn perthynas â Datganiadau Ardal, lle mae nifer o rywogaethau wedi'u nodi fel blaenoriaethau.
- Rhywogaethau ychwanegol arfaethedig:
 - o *Myriophyllum heterophyllum* (myrddail llydan) yng Nghategori 1
 - o *Azolla filiculoides* (rhedynen y dŵr) yng Nghategori 3

- Rhywogaethau o cotoneaster yng Nghategori 3
- *Crassula helmsii* (corchwyn Seland Newydd) yng Nghategori 3
- *Neovision vision* (minc Americanaidd) yng Nghategori 3
- *Picea sitchensis* (sbriwsen Sitca) yng Nghategori 3 – *trafodaeth ar p'un a ddylid cynnwys sbriwsen Sitca ac, os felly, sut i wneud hyn – cafwyd awgrymiad yn seiliedig ar ei heffaith ar gynefinoedd corsydd mawnog a safleoedd gwarchoddedig. Nid yw'n flaenoriaeth i'w gwaredu ar bob safle.*
- *Prunus laurocerasus* (coeden lawrgeirios) yng Nghategori 3
- Mae nifer o rywogaethau wedi cael eu symud o un categori i un arall: Mae planhigyn y piserlys wedi cael ei symud o Gategori 2 i Gategori 1, ac mae'r gragen gylchog Asiaidd wastad wedi cael ei symud o Gategori 1 i Gategori 2.
- Mae Is-adran y Môr a Physgodfeydd Llywodraeth Cymru yn ystyried p'un a ddylid cynnwys materion morol yn y rhestr hon, neu a ddylent fod ar wahân gyda dolenni atynt. Bydd SD yn edrych yn fanylach ar y mater hwn.
- Cafwyd trafodaeth ynghylch cynnwys gwybodaeth ychwanegol – gellir ychwanegu colofn ymateb cyflym / rheoli, e.e. bioddiogelwch, rheoli, cyfathrebu, cysylltiadau at asesiadau risg rhywogaethau, cynlluniau wrth gefn. Hypergysylltu'r rhywogaeth i borth Prydain Fawr.
- Newid o adolygiad chwe misol i adolygiad blynyddol.
- Sôn am ganlyniadau adolygiadau yn y cylchlythyr, ac ystyried cynhyrchu'r rhestr o Rywogaethau Blaenoriaeth ar gyfer Camau Gweithredu yng Nghymru i'r cyhoedd unwaith y mae'r adolygiad wedi'i gwblhau.

CAM GWEITHREDU 6: Bydd **HY ac LF** yn hwyluso'r gwaith o gwblhau'r adolygiad chwe misol o Rywogaethau Blaenoriaeth ar gyfer Camau Gweithredu yng Nghymru, gan gynnwys ystyriaeth bellach ynghylch y sbriwsen Sitca (bydd LF yn cysylltu â chydweithwyr ym maes coedwigaeth) a lleoliad rhywogaethau morol (SD).

10. Diweddariad ynglŷn â chacynen Asia

Cafwyd cadarnhad fod cacwn Asia wedi'u gweld mewn gwenynfa ger Woolacombe, Dyfnaint, ym mis Medi. Rhoddwyd cynllun wrth gefn ar gyfer cacwn Asia ar waith gan DEFRA, yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA) ac arolygwyr gwenyn a daethpwyd o hyd i'r cacwn Asia a'u dileu'n llwyddiannus (cafwyd hyd i'r nyth mewn gwrych). Mae dadansoddiad DNA yn cael ei gynnal i ganfod a yw'r cacwn Asia yn perthyn i'r rhai a ganfuwyd yn flaenorol yn Tetbury – mae canlyniadau cychwynnol yn awgrymu nad ydynt yn debyg iawn. Nid oes unrhyw gacwn Asia wedi'u gweld ers i'r nyth gael ei difa.

11. Grwpiau Gweithredu Lleol

Cam gweithredu o fewn cynllun gwaith ein grŵp i nodi, annog a chefnogi Grwpiau Gweithredu Lleol yng Nghymru. Y can cyntaf yw nodi'r Grwpiau Gweithredu Lleol presennol a Grwpiau Gweithredu Lleol posibl yng Nghymru. Mae Grwpiau Gweithredu Lleol yn grŵp neu brosiect sy'n canolbwyntio ar leihau peryglon ac effeithiau sy'n gysylltiedig â rhywogaethau estron goresgynnol mewn ardal leol. Mae Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr yn cefnogi gwaith Grwpiau Gweithredu Lleol, gan gynnwys gweithdy blynyddol a phhecyn cymorth o adnoddau – gall Grwpiau Gweithredu Lleol gofrestru a chael eu rhestru ar wefan Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr (<http://www.nonnativespecies.org/index.cfm?pageid=382>). Gwnaeth aelodau drafod y Grwpiau Gweithredu Lleol:

- Mae Prosiect Rhywogaethau Estron Goresgynnol Afon Dyfrdwy yn Grŵp Gweithredu Lleol ac yn ymbarél ar gyfer dau Grŵp Gweithredu Lleol llai (mae LB yn gweithio

gydag Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr fel bod y prosiect yn cael ei gynnwys ar ei gwefan)

- Grwpiau Gweithredu Lleol posibl – roedd awgrymiadau yn cynnwys gwaith ar rywogaethau estron goresgynnol yn Ynys Môn, Prosiect Tirwedd Alun a Chwiler, Pwyth mewn Pryd, Gwastadeddau Byw Gwent, jac y neidiwr yn wardiau Ystwyth sy'n rhydd o rywogaethau estron goresgynnol.
- Efallai bod grwpiau lleol yn gymwys i fod yn Grŵp Gweithredu Lleol ond nad ydynt yn ymwybodol o hyn. Mae angen codi ymwybyddiaeth ac annog grwpiau lleol i gofrestru gydag Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr. Mae angen cynhyrchu rhestr o'r holl grwpiau sy'n gweithredu ynghylch rhywogaethau estron goresgynnol a chysylltu â nhw.
- Byddai'n ddefnyddiol mapio'r grwpiau lleol – ar wefan Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru o bosibl.

CAM GWEITHREDU 7: Bydd **HY ac LF** yn cynhyrchu rhestr o Grwpiau Gweithredu Lleol posibl ac yn cysylltu â nhw gyda gwybodaeth am Grwpiau Gweithredu Lleol. **PAWB** i ddarparu awgrymiadau.

12. Diweddariadau gan bartneriaid

Roedd diweddariadau gan bartneriaid yn cynnwys ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:

Ymddiriedolaethau Natur (NA-L)	Rheolaeth barhaus o wiwerod llwyd, gyda chynnydd yn y boblogaeth o wiwerod coch. Mae maint y gwaith sy'n cael ei wneud i reoli jac y neidiwr yn lleihau o ganlyniad i waith rheoli blaenorol sydd wedi'i wneud.
Prosiect Rhywogaethau Estron Goresgynnol Afon Dyfrdwy (LB)	Mae gwaith ymarferol yn dod i ben ar gyfer y tymor, gyda dros 2,000 o oriau o waith rheoli wedi'u cwblhau, yn ogystal ag amser gwirfoddolwyr. Derbyniwyd datganiad o ddiddordeb fel rhan o broses y Cynllun Rheoli Cynaliadwy.
Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru (HY)	Mae Prosiect Bylchau mewn Tystiolaeth Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru yn cael ei adnewyddu, a bydd gweithdy yn cael ei gynnal ar gydnerthedd ecosystemau yn 2018. Bydd manylion pellach yn cael eu darparu i'r grŵp fel y bydd y gwaith i adnewyddu'r prosiect yn mynd rhagddo. Nid oes dyddiad wedi'i bennu ar gyfer cynhadledd Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru hyd yn hyn. Os bydd yn cael ei gynnal cyn diwedd y flwyddyn ariannol, bydd cyfleoedd ar gael i'w chysylltu ag Wythnos Rhywogaethau Goresgynnol. Bydd adnewyddiad o wefan Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru yn cael ei gynnal – mae arolwg byr yn cael ei gynnal. Gwnaeth HY ledaenu dolen, gan ddiolch i aelodau am gwblhau'r arolwg. Bydd tudalen grŵp rhywogaethau estron goresgynnol Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru yn cael ei diweddaru; gwneir hyn mewn ymgynghoriad â'r grŵp.
Dinas a Sir Abertawe (SH)	Mae'r cyngor yn derbyn arian gan Safon Ansawdd Tai Cymru i gynnal gwaith rheoli clymog mewn ardaloedd o Abertawe, e.e. tir y cyngor, tai cymdeithasol (fel rhan o welliannau ehangach i'r cartref). Allai hyn fod yn gyfle ar gyfer awdurdodau lleol eraill a Llywodraeth Cymru?
Llywodraeth Cymru (SD, LF, AH, KC)	Bydd yr ymgynghoriad ar y cynllun morol yn cael ei gyhoeddi cyn bo hir ac mae'n cynnwys polisi arfaethedig ar gyfer rhywogaethau estron goresgynnol. Cynhelir cyfres o ddigwyddiadau ar gyfer rhanddeiliaid (ar gael nawr – 7 Rhagfyr i 29 Mawrth 2018) https://beta.llyw.cymru/cynllun-morol-cenedlaethol-cymru-

	<p>drafft?lang=en&_ga=2.19692408.193491086.1546421161-1991508259.1544607296)</p> <p>Drafftio argymhellion ar gyfer gorfodi rheoliadau newydd – bydd ymgynghoriad yn cael ei gynnal a'i ledaenu i'r grŵp unwaith y mae ar agor (ar gael nawr – 9 Ionawr i 3 Ebrill 2018)</p> <p>https://beta.llyw.cymru/taclor-rhywogaethau-goresgynol-estron-trefn-orfodi-newydd?_ga=2.228244117.925325145.1545038099-1991508259.1544607296</p> <p>Mae cynllun gweithredu rheoli gwiwerod llwyd ar agor (hyd at 21 Chwefror 2018) – dolen https://beta.llyw.cymru/drafft-cynllun-gweithredu-rheoli-gwiwerod-llwyd-i-gymru?_ga=2.190124707.925325145.1545038099-1991508259.1544607296</p> <p>Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried cynhyrchu taflen am glymog Japan ar gyfer grwpiau cymunedol, tiffeddianwyr ac ati. Mae gan Cyfoeth Naturiol Cymru adran ddefnyddiol ar glymog Japan ar ei wefan. Mae strategaethau newydd ar waith ar gyfer sefydlu psyllidau, a bwriedir eu rhyddhau yn yr hydref – megis magu o oedolion sydd y tu allan yn y gaeaf, torri clymog Japan er mwyn cael cyfnodau tyfiant gwahanol. Gwelwyd ychydig o dystiolaeth o aeafu, a chafwyd hyd i'r presenoldeb mwyaf o wyau yn y safle yn Abertawe. Mae jac y neidiwr yn dangos arwyddion o haint gan ffwng y gawod mewn treialon.</p>
Cyfoeth Naturiol Cymru (JJ, TK)	<p>Mae uchafbwyntiau'r gwaith yn cynnwys: cynhaliwyd archwiliad bioddogelwch mewnol; cwblhawyd dadansoddiad o'r Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol a darparwyd argymhellion; gweithio ar ddatganiadau tystiolaeth ar gyfer rhywogaethau estron goresgynol i'r Datganiadau Ardal; mewnbynnu i'r canllawiau ffermio newydd; cyfathrebiadau parhaus ynghylch rhywogaethau estron goresgynol, e.e. dosbarthu taflenni, arwyddion Edrych, Golchi, Sychu morol ac ar gyfer genweirwyr (heb gwch); gweithio gydag Amgueddfa Cymru i greu casgliad posibl yng Nghymru ar gyfer rhywogaethau estron goresgynol; a chreu haen rhywogaethau estron goresgynol ar y System Gwybodaeth Ddaearyddol fewnol. Bydd y rhaglen Rhywogaethau Estron Goresgynol yn dod i ben ym mis Rhagfyr, a bydd Theresa yn dychwelyd i'w swydd flaenorol gyda Cyfoeth Naturiol Cymru a bydd Jennie yn parhau hyd at fis Mawrth (o hyn hyd at fis Mawrth 2019).</p>
Iechyd Cyhoeddus Cymru (RS)	<p>Mae system gwyliadwriaeth ar waith gyda rhwydwaith o drapiau wedi'u gosod o amgylch de a gorllewin Lloegr ar gyfer mosgitos brodorol ac ym mhob un o'r pedair gwlad ar gyfer mosgitos goresgynol. Mae cynlluniau i gyhoeddi papur y DU ar wylidwriaeth fector yn y DU.</p>

CAM GWEITHREDU 8: Bydd **LF** yn ymchwilio i gyfleoedd ar gyfer ariannu rheoli clymog Japan trwy Safon Ansawdd Tai Cymru, gan fod Dinas a Sir Abertawe wedi cael llwyddiant gyda hyn.

13. Unrhyw fater arall

Rheoli dŵr balast a gwaddodion llongau (Confensiwn Rheoli Dŵr Balast – BWMC) – daeth y confensiwn rhyngwladol hwn i rym ar 8 Medi 2017. Lledaenwyd gwybodaeth gefndirol am y Confensiwn Reoli Dŵr Balast, a gafodd ei darparu gan Anais Rey, myfyriwr PhD yn Aquainvad-ED. Mae'r rheoliadau yn cynnwys gofyniad ar gyfer y rhan fwyaf o longau

mawr (e.e. llongau cargo, llongau mordaith) sy'n teithio mewn dyfroedd rhyngwladol i gynhyrchu a gweithredu Cynllun Rheoli Dŵr Balast ac i gadw Llyfr Cofnodi Dŵr Balast. Mae'n fater a gedwir yn ôl i Lywodraeth y DU.

14. Eitemau ar gyfer yr agenda yn y dyfodol a dyddiad y cyfarfod nesaf

Bydd tri chyfarfod yn cael eu cynnal yn 2018 – tua dechrau 2018 ac ym mis Awst a mis Tachwedd. Gall cyfarfodydd ddilyn themâu er mwyn annog presenoldeb gan fwy o aelodau. Gallai cyfarfod haf yn y dyfodol gynnwys taith maes, i ymweld â phrosiect Rhywogaethau Estron Goresgynnol Afon Dyfrdwy o bosibl, gyda'r cyfarfod yn cael ei gynnal yn swyddfeydd Llywodraeth Cymru yng Nghyffordd Llandudno.

Cynhelir y cyfarfod nesaf yn gynnar yn 2018 ar thema tystiolaeth, data a mapio.

CAM GWEITHREDU 9: Bydd HY yn trefnu'r cyfarfod nesaf
--